คนสุโขทัยยุคบุกเบิกมาจากลุ่มน้ำแดงในเวียดนาม: หลักฐานจากภาษาในปฏิทินโบราณและจารึกสุโขทัย*

(From the Red River in North Vietnam to Sukhothai: The Early Sukhothai Founders)

*วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์***

(Wilaiwan Khanittanan, Ph.D.)

บทความวิจัย

–

วิชาการ

* ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ Dr.Anthony Diller อย่างสูง ที่ได้กรุณาให้เวลา ให้ข้อคิด คำแนะนำ ข้อมูล และจัดหาบทความให้หลายเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องคำเรียกชื่อปีนักษัตรของ เซเดส์ (Coedes) และขอขอบพระคุณ Prof. Baas Terwiel ที่กรุณาให้ข้อคิดเห็น และข้อมูลสำคัญต่าง ๆ หากแต่ข้อบกพร่องและข้อผิดพลาดที่มีในการเสนอแนวคิดเรื่องถิ่นกำเนิดของคนไทยนี้เป็นของผู้เขียนแต่ผู้เดียว.

** อดีตรองศาสตราจารย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และดำรงตำแหน่ง กีรตยาจารย์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง หัวหน้าโครงการไทยศึกษา วิทยาลัยนานาชาติปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บทคัดย่อ

คนสุโขทัยมาจากลุ่มน้ำแดงในเวียดนาม อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างคำในภาษาไทย ภาษาเวียดนาม ภาษาเหมื่องใน ๘ ประเด็น ซึ่งบทความนี้ให้ความสำคัญกับ ๓ ประเด็นหลัก ดังนี้

(๑) คำเรียกชื่อปีนักษัตรในภาษาไทยเหมือนกับคำเรียกชื่อสัตว์ที่ใช้อยู่ในภาษาเวียดนามและภาษาเหมื่องในปัจจุบัน

(๒) พระนามของเจ้าผู้ปกครองอาณาจักรเวียดนามในราชวงศ์เล (แรก) (Early Le Dynasty พ.ศ. ๑๕๒๓-๑๕๕๒) และราชวงศ์ลี (Ly Dynasty พ.ศ. ๑๕๕๓-๑๗๖๘) กับพระนามของพระเจ้าแผ่นดินราชวงศ์สุโขทัย-พระยาเลอไทย พระยาลิไทย (พระยาลือไทย) พ้องกัน

(๓) คำศัพท์ดั้งเดิมในภาษาไทยที่พ้องกับคำศัพท์ดั้งเดิมในภาษาเวียดนาม

อีก ๕ ประเด็นเป็นเรื่องเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่ความสัมพันธ์ระหว่างคำ เหล่านี้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่บ่งชี้ว่า บรรพบุรุษของคนไทยเคยอยู่ในย่านลุ่มน้ำแดงในเวียดนามเหนือ ร่วมกับคนเวียดนามและคนเหมื่อง ก่อนที่จะมาตั้งอาณาจักรสุโขทัย และคนสุโขทัยในยุคแรกเริ่มได้นำขนบธรรมเนียมประเพณี ความคิด และอุดมคติจากเวียดนามโบราณมาสู่อาณาจักรสุโขทัยหลายประการ

ABSTRACT

This paper is an attempt to use the terms for the 12 calendrical animals, originally derived from the traditional Chinese calendar, to trace the homeland of the Thai people back to the present North Vietnam where several groups of Tai speaking people, i.e., White Tai, Black Tai, have been living for centuries.

It is claimed in this paper that the Thai who founded the Sukhothai kingdom migrated from the Red River in Vietnam. Eight points of evidence are given to support the claim. The three major ones are:

(1) The relation between the 12 calendrical animal terms-chu⊥at, chalu&u, kha&an, th❷̀, ma-roong, ma-se&ng, ma-mia, ma-mεε, w❷⊥❷k ra-kaa, c❷❷, and kun-in Thai, Vietnamese, and Muong.

(2) Thai, Vietnamese, and Muong have a large number of cognates, despite the fact that Thai belongs to a different language family.

(3) The similarities between the names of the Sukhothai kings and the Chinese Vietnamese rulers/elites' names, i.e., Li Thai, Le Thai, Lu_Thai.

The other five points, found in the Sukhothai inscriptions, are evidence that the Sukhothai founders brought with them from the Red River many Vietnamese customs and ideologies.

บทนำ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง ***ปฏิทินจีนโบราณกับแหล่งกำเนิดของคนไทย*** ซึ่งพยายามค้นคว้าหาคำตอบว่า “คนไทยมาจากไหน?” คำถามนี้เป็นคำถามที่นักวิชาการจากหลากหลายสาขาวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้พยายามหาคำอธิบายให้คำตอบมาเป็นเวลานานแล้ว อาทิ สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ธิดา สาระยา, สุจิตต์ วงษ์เทศ, แอนโทนี ดิลเล่อร์ บี เจ เทอร์วิล ฯลฯ

บทความนี้เป็นอีกความพยายามหนึ่งที่เสนอคำอธิบายว่าคนไทยมาจากไหน จากแง่มุมของนักภาษาศาสตร์เชิงประวัติ และใช้ข้อมูลจากทั้งศิลาจารึกสุโขทัยและข้อมูลจากภาษาปัจจุบัน บทความนี้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างคำในภาษาไทยกับภาษาเวียดนาม และภาษาเหมือง โดยตั้งประเด็นคำถามในการศึกษา ๘ ข้อ ดังนี้

(๑) **เหตุใด** ชื่อปีนักษัตร “ชวด ฉลู ขาล เถาะ มะโรง มะเส็ง มะเมีย มะแม วอก ระกา จอ กุน” ของไทยจึงเหมือนกับคำเรียกชื่อสัตว์ในภาษาเวียดนาม และภาษาเหมือง

(๒) **เหตุใด** ภาษาไทยและภาษาเวียดนาม จึงมีคำศัพท์ที่พ้องกันจำนวนมากทั้ง ๆ ที่ภาษาทั้งสองนี้เป็นภาษาต่างตระกูลกัน ตัวอย่างคำที่พ้องทั้งเสียงและความหมาย-ข้าว แกง บ้าน เมือง บาง(ชุมชน) ขุน เหมือง (ลำน้ำ)ฝาย ส่วย (หนัง)สือ มุ้ง ม่าน ไหว้ หมอ(ประกอบพิธีกรรม)

(๓) **เหตุใด** พระนามของพระเจ้าแผ่นดินราชวงศ์สุโขทัยกับพระนามของเจ้าในราชวงศ์ “เล” และ “ลี” (Li, Ly) – ของเวียดนามจึงพ้องกัน เช่น

ภาษาไทย: ลือไทย ลิไทย เลไทย

ภาษาเวียดนาม: Lu_Tai Li Thai

(๔) **เหตุใด** คนไทยยุคสุโขทัยจึงเรียกเจ้าผู้ปกครองแผ่นดินว่า “พระยา” เช่น พระยาลิไทย พระยาลือไทย เหมือนกับคำเรียกเจ้าผู้ปกครองของคนไทในเวียดนามเหนือในสมัยโบราณ

(๕) **เหตุใด** คนไทยในยุคสุโขทัยจึงเรียกเจ้าผู้ปกครองว่า "พ่อ" เช่น พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนรามคำแหง เหมือนกับคน**เวียดนาม**ในสมัยโบราณ พระนามของเจ้าผู้ปกครองเวียดนามที่โด่งดังและบันทึกอยู่ในประวัติศาสตร์ คือ Bo Cai Dai Vuong (Bo แปลว่า "พ่อ" "Vuong" แปลว่าพระเจ้าแผ่นดิน)

(๖) **เหตุใด** จารึกสุโขทัยหลักที่เรียกว่า "ปู่ขุนจิดขุนจอด" หรือ "ปู่สบถหลาน" จึงกล่าวถึงคนสกุล "เลือง" ซึ่งเป็นนามสกุลของคนไทดำและคนเหมื่องในเวียดนามเหนือ ในย่านลุ่มน้ำแดง สกุลนี้มีหน้าที่ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของเมืองในสมัยโบราณ

(๗) **เหตุใด** ผู้หญิงชาวเหมื่องในเวียดนาม ซึ่งเป็นคนพูดภาษาตระกูลเวียด-เหมื่องจึงแต่งกายด้วยเสื้อผ้าเหมือนคนไท และอยู่บ้านแบบไท

(๘) **เหตุใด** ศิลาจารึกหลักที่ ๑ หรือจารึกพ่อขุนรามคำแหง จึงกล่าวว่า "รอบเมืองสุโขทัยนี้**ตรีบูร** ได้สามพันสี่ร้อยวา..." ซึ่งตรงกับลักษณะเด่นของเมือง Co Loa ซึ่งเป็นเมืองหลวงแห่งแรกของเวียดนามเหนือ เมืองนี้มีกำแพงล้อม ๓ ชั้น

(๑) คำเรียกชื่อปีนักษัตร

คำเรียกชื่อปีนักษัตร *"ชวด ฉลู ขาล เถาะ มะโรง มะเส็ง มะเมีย มะแม วอก ระกา จอ กุน"* ไม่ใช่คำภาษาไทย ภาษาไทยมีคำเรียกชื่อสัตว์เหล่านี้เป็นภาษาของตนเอง ใช้มาตั้งแต่สมัยโบราณ คือ "หนู วัว เสือ กระต่าย งู ม้า แพะ ลิง ไก่ หมา หมู" สำนวนและภาษิตต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ก็ใช้แต่คำไทยเหล่านี้เท่านั้น เช่น "เขียนเสือให้วัวกลัว" "ม้าดีดกระโหลก" "ซนเหมือนลิง" และที่น่าสังเกต คือ คนไทยไม่ใช้ชื่อปีนักษัตรในบริบทอื่นเลยนอกจากใช้เป็นชื่อปีเกิดเท่านั้น เช่น "เขาเกิดปีวอก" "คนจีนนิยมมีลูกปีมะโรง" ถ้าชื่อปีนักษัตรไม่ใช่คำดั้งเดิมของภาษาไทย คำพวกนี้มาจากภาษาใด? คำตอบที่ผู้รู้และครูอาจารย์ในวงการภาษาในประเทศไทยใช้มาจนถึงขณะนี้ คือ ชื่อปีนักษัตรเป็นคำมาจากภาษาเขมร ด้วยเหตุผลที่ว่า ในเอกสารโบราณ ทั้งพงศาวดาร

และจารึก เมื่ออ้างชื่อปีนักษัตรมักระบุว่า เป็นชื่อปีภาษาเขมร เช่น จารึกปู่ขุนจิดขุนจอด (จารึก พ.ศ. ๑๙๓๕) ระบุเวลาว่า "..ขอมปีวอก ไทยปีเต่าสัน ..." (ประชุมจารึกภาคที่ ๘ จารึกสุโขทัย น. ๑๕๕) แต่เขมรเองก็เหมือนกันกับไทย ตรงที่เขมรมีคำเรียกชื่อสัตว์ที่แตกต่างไปจากชื่อปีนักษัตร และเขมรก็ใช้ชื่อปีนักษัตร "ชวด ฉลู ขาล เถาะ *รง* มะเส็ง มะเมีย มะแม วอก ระกา จอ *กุร*" สำหรับเรียกชื่อปีเท่านั้นเหมือนกันกับไทย คำเรียกชื่อปีนักษัตรของเขมรเหมือนหรือใกล้เคียงกับไทยมาก มีข้อแตกต่างเล็กน้อยอยู่เพียง ๒ แห่ง คือ เขมรใช้ "รง" ไม่มีคำว่า "มะ" และในภาษาเขียนเขมรใช้ "กุร" ไม่ใช่ "กุล" หรือ "กุน" และภาษาเขมรมีคำเรียกชื่อสัตว์ในภาษาปัจจุบันเหมือนกันกับคำเรียกชื่อสัตว์ในปีนักษัตร ๑ คำ คือ "ขาล" หรือ "เสือ"

ถ้าชื่อปีนักษัตรไม่ใช่ทั้งคำภาษาเขมรและคำภาษาไทย แล้วคำเหล่านี้เป็นคำภาษาอะไร ภาษาเวียดนามในปัจจุบัน มีคำเรียกชื่อสัตว์เหมือนชื่อปีนักษัตรในภาษาไทย เช่น คำว่า **"จอ"** หรือ "หมา" อีกคำหนึ่ง คือ **"จวด"** หนู หรือ "ชวด" ในสำเนียงไทย และ **"เถาะ"** หรือ "กระต่าย" ในภาษาไทย (ปีนักษัตรของเวียดนามไม่มีปีเถาะ และใช้ปีแมวแทน) อีกคำหนึ่ง คือ คำว่า **"กา"** (ระกา) หรือไก่ และภาษาเวียดนามใช้คำว่า **"รง"** หมายถึงมังกร (ภาษาไทยภาคเหนือใช้ รวง หรือ ลวง)

เซเดส์ (Coedes) นักวิชาการชาวฝรั่งเศสเคยศึกษาชื่อปีนักษัตรของ**คนเหมืองถิ่นต่าง ๆ** ไว้ใน ค.ศ. ๑๙๓๕ และตีพิมพ์บทความเรื่อง "L'origine du cycle des douze animaux au Cambodge" เขากล่าวว่าเขมรกับไทยใช้คำเรียกชื่อปีนักษัตรเหมือนกัน แต่คำเหล่านี้ไม่ใช่ทั้งคำภาษาเขมรและภาษาไทย เขามีความเห็นว่าเขมรได้รับคำเหล่านี้มาจากพวกคน*เหมืองโบราณ*ในย่านอินโดจีน แต่เขาไม่ได้กล่าวถึงภาษาไทยว่าได้รับคำเรียกชื่อปีนักษัตรมาจากภาษาใด ที่ไหนหรืออย่างใด *คนเหมือง*เป็นคนพูดภาษาตระกูล "เวียด-เหมือง" ซึ่งเป็นภาษาต่างตระกูลกับภาษาไทย ภาษาเหมืองคล้ายคลึงกับภาษาเวียดนามเพราะเป็นภาษาในตระกูลเดียวกัน

เดิมคนเหมื่องและคนเวียดนามเป็นคนกลุ่มเดียวกัน แต่เมื่อจีนเข้ายึดครองเวียดนามในปี ๑๑๑ ก่อนคริสต์ศักราช (Taylor 1983; Huard and Maurice Durand 1998) มีคนเวียดนามจำนวนหนึ่งหนีการกดขี่ขูดรีดเก็บส่วยเก็บภาษีของผู้ปกครองจีน ไปอยู่ตามป่าตามเขา (บางกลุ่มอาจจะอพยพไปดินแดนอื่น) และผู้ที่หนีไปอยู่ตามเขาสูงไกล ๆ ต่อมาได้กลายเป็น "คนเหมื่อง" ("เหมื่อง" คือ "เมือง" ในภาษาไทย) ซึ่งถูกมองว่าเป็นคนป่าคนเขาที่อยู่ห่างไกลจากความเจริญ ส่วนคนเวียดนามที่ไม่ได้หนีไปที่อื่นก็ได้รับอิทธิพลจากจีนทั้งด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและภาษา จนทำให้มีผู้อธิบายว่าภาษาเหมื่อง คือ ภาษาเวียดนามแบบดั้งเดิมที่ยังไม่มีอิทธิพลของภาษาจีน และคนเหมื่องเป็นกลุ่มคนที่มีประวัติว่ามีถิ่นฐานอยู่แต่ในย่านเวียดนามเหนือมาโดยตลอด ไม่เคยมีประวัติว่าย้ายมาจากที่ใด หรือย้ายไปที่อื่นใด

ชื่อปีนักษัตรของ**คนเหมื่อง**ในถิ่นต่าง ๆ ในเวียดนามที่ เซเดส์ รวบรวมไว้ ในภาพรวมใกล้เคียงกับชื่อปีนักษัตรภาษาไทยมากเกือบทุกคำ ถ้าใช้หลักการทางภาษาศาสตร์เชิงประวัติอธิบาย ก็อาจกล่าวได้ว่าภาษาไทยและภาษาเหมื่องในสมัยโบราณใช้คำเรียกชื่อปีนักษัตรชุดเดียวกัน มาถึงในปัจจุบัน ภาษาไทยยังคงรักษารูปคำไว้ได้เหมือนเดิม เนื่องจากคำเหล่านี้ไม่ใช่คำที่ใช้เป็นประจำ และเป็นคำใช้เฉพาะเรื่อง คือคนไทยใช้เป็นคำเรียกชื่อปีเกิดเท่านั้น ซึ่งต้องใช้เหมือนเป็นสูตรตายตัว คือต้องออกเสียงเรียกชื่อหรือเขียนเหมือนเดิมทุกประการ ถ้าไม่เหมือนเดิมจะถือว่า "เรียกชื่อผิด" ด้วยเหตุนี้คำเรียกชื่อปีนักษัตรในภาษาไทยจึงเหมือนเดิมแม้เวลาจะผ่านไปหลายร้อยปีก็ตาม ต่างจากคำเรียกชื่อปีนักษัตรในภาษาเหมื่องซึ่งเป็นคำใช้เรียกชื่อสัตว์ทั่วไปในชีวิตจริง ทำให้คำที่เป็นชื่อสัตว์เหล่านี้มีโอกาสถูกใช้บ่อย จึงเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและการใช้ เหมือนกับคำอื่น ๆ ในภาษา ในปัจจุบันไม่มีภาษาเหมื่องถิ่นใดเรียกชื่อปีนักษัตรเหมือนสมัยโบราณ (คือ เหมือนภาษาไทย) ทั้ง ๑๒ คำ และภาษาเหมื่องถิ่นต่าง ๆ ก็ได้พัฒนาคำเรียกชื่อปีไปต่าง ๆ กัน ในข้อมูลของ เซเดส์ ไม่มีถิ่นใดเรียกชื่อปีเหมือนกับอีกถิ่นหนึ่งทั้ง ๑๒ ปีเลย แต่ในภาพรวมแล้ว ภาษาถิ่นเหมื่องมีคำเรียกชื่อปี

นักษัตรเหมือนคำในภาษาไทยมากกว่าภาษาเวียดนาม อาทิ ชวด ฉลู ขาล เถาะ (มะ) รง มะเส็ง มะเมีย (มะ) แม วอก (ระ) กา จอ ส่วนภาษาเวียดนามมีคำเรียกชื่อสัตว์เหมือนภาษาไทย ๔ คำ คือ-ชวด (หมายถึง หนู) รง (หมายถึง มังกร) กา (หมายถึง ไก่) (เวียดนามมีคำว่า “เถาะ” ใช้เป็นคำเรียกกระต่ายทั่วไป แต่เวียดนามไม่มีปีกระต่ายในปีนักษัตร แต่ใช้ “มาว” หรือ “แมว” แทน

(๒) คำเหมือนระหว่างภาษาไทยกับภาษาเวียดนาม

ภาษาไทยกับภาษาเวียดนามเป็นภาษาต่างตระกูลกัน นอกจากคำเรียกชื่อสัตว์ในภาษาเวียดนามจะเหมือนกับคำเรียกชื่อปีนักษัตรในภาษาไทยหลายคำแล้ว ภาษาไทยและภาษาเวียดนามยังมีคำศัพท์อื่น ๆ ที่เหมือนกันอีกเป็นจำนวนมาก อาทิ (หนัง) **สือ ส่วย นาง หมึก ไพ่ ไข** (เปิด) **อยู่** (เสีย) **หาย** ซึ่งเป็นคำมาจากภาษาจีน และมีคำพ้องคำอีกเป็นจำนวนมาก ***ที่ไม่อาจระบุได้ด้วยความมั่นใจ ว่าเป็นคำจากภาษาจีนหรือไม่*** แต่เป็นคำที่มีใช้ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ เช่น กลุ่มคำเกี่ยวกับหน่วยการปกครอง เช่น คำว่า **บ้าน เมือง บาง** (ชุมชน ที่ตั้ง ที่อยู่) ส่วนคำที่เกี่ยวกับคนในระบบ **ขุน-หมอ** เป็นคำที่มาจากภาษาจีน

ภาษาไทย	**ภาษาเวียดนาม**
เมือง	muong
บ้าน	ban
บาง (ชุมชน ที่ตั้ง ที่อยู่)	bang (รัฐ)
ส่วย	thue□⊥
ขุน	quan
หมอ	mo
(หนัง) สือ	chu
(เดือน) เจียง	gie⊥ng “เดือนอ้าย”

ในภาษาไท (ย) **"เมือง"** เป็นหน่วยการปกครองที่ใหญ่ที่สุดของคนไท เมือง มี **"เจ้า (ฟ้า)"** เป็นผู้ปกครองสูงสุด และ **"ขุน"** เป็นลำดับรองลงมา ถ้าเป็นเมืองเล็ก ๆ หรือเมืองเกิดใหม่ ก็อาจมี ขุน เป็นผู้ปกครองได้ **บ้าน** คือ "หมู่บ้าน" อยู่ภายใต้การปกครองของเมือง ผู้ปกครองมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่น เช่น "แก่บ้าน" "หัวบ้าน" "ผู้ใหญ่บ้าน" **บาง** หมายถึง "ตำบล ที่ตั้ง หมู่บ้าน" ส่วนในภาษาเวียดนาม ทั้ง **muong**-เมือง และ **ban**-บ้าน ใช้หมายถึง "หมู่บ้าน" ที่อยู่ห่างไกลความเจริญและอยู่บนเขาสูง และมักมี **หมอ** (mo) **(ประกอบพิธีกรรมและรักษาโรค)** ประจำเมืองและบ้าน ส่วน **bang** หมายถึง "รัฐ"

คำพ้องจากการทำนา

มี ๔ คำ ที่ ๒ ภาษานี้มีเหมือนกัน และแสดงว่าคนที่ใช้คำเหล่านี้ทำงานเหมือนกันในระบบ (ทำนา) ที่ใช้ความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านร่วมกัน คือ **เวียก เหมือง ฝาย**

ภาษาไทย	***ภาษาเวียดนาม***
เวียก (ไทยอิสาน ไทในอินเดีย)	viec "งาน"
ข้าว	gao
เหมือง	muong
ฝาย	phai (ในภาษาเวียดนาม ph ออกเสียงเป็น f ฝ/ฟ)

คำที่สัมพันธ์กับ "ข้าว" คือ คำว่า **"แกง"** เวียดนามก็ออกเสียงว่า "แกง" (kanh) เหมือนกัน

ตัวอย่างคำอื่น ๆ ที่ไทยและเวียดนามใช้เหมือนกัน (หลายคำในภาษาเวียดนามยังรักษาเสียงโบราณไว้)

ภาษาไทย	***ภาษาเวียดนาม***
แพ	be (e = ɛ แ-)
บ่อย	boi
พุง	bung

กำ (มือ)	cam
คอ	co (o = ออ)
แจว	cheo
แคว	khe
(กระ) บุงเล็ก	mung
จริง	chi□nh
มังคุด	mung cut
งา	nga
กว่า	qua
แขก	khach
โง่	ngo
ไหว้	vai
เลข	lich (ปฏิทิน)
มุ้ง	mung*
ม่าน	man*

(* คำว่า "มุ้ง" และ "ม่าน" เป็นข้อมูล จาก Dr.Anthony Diller)

(๓) พระนามที่คล้ายคลึงกันของเจ้าผู้ปกครองเวียดนามและเจ้าผู้ปกครองอาณาจักรสุโขทัย

เป็นที่น่าสังเกตว่าพระนามของพระเจ้าแผ่นดินของสุโขทัย แตกต่างไปจากพระนามของพระเจ้าแผ่นดินไทยราชวงศ์อื่น ๆ และที่แปลกยิ่งไปกว่านั้นคือ พระนามของพระเจ้าแผ่นดินของสุโขทัย เหมือนหรือใกล้เคียงกับพระนามของพระเจ้าแผ่นดินอาณาจักรเวียดนามในสมัยโบราณ ทั้งในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘ หรือ ประมาณ ๑๐๐-๓๐๐ ปีก่อนอาณาจักรสุโขทัย และในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๐ และ ๒๑ ซึ่งเป็นช่วงหลังอาณาจักรสุโขทัย นอกจากนี้ยังมี***ข้อน่าสังเกตอย่างยิ่งว่า ในช่วงที่อาณาจักรสุโขทัยมีพระเจ้าแผ่นดินที่มีพระนามขึ้นต้นด้วยคำว่า "เล" และ "ลิ" นี้ เป็น***

ช่วงที่อาณาจักรเวียดนามมีพระเจ้าแผ่นดินราชวงศ์อื่น (ราชวงศ์ Tran พ.ศ. ๑๗๖๘-๑๙๔๓ ราชวงศ์ Ho พ.ศ. ๑๙๔๓-๑๙๕๐) และเมื่อสิ้นอาณาจักรสุโขทัยแล้ว เวียดนามจึงกลับไปมีพระเจ้าแผ่นดินที่ทรงพระนามขึ้นต้นด้วยคำว่า "เล" อีกครั้ง อาทิ เลไทโท (พ.ศ. ๑๙๗๑-๑๙๗๘) เลไทตง (พ.ศ. ๑๙๗๖-๑๙๘๕) (Schweyer 2011: 42-43) ดังตัวอย่าง

เวียดนาม

ราชวงศ์ เล (แรก) (พ.ศ. ๑๕๒๓-๑๕๕๒)

ราชวงศ์ เล มีพระเจ้าแผ่นดิน ๓ พระองค์ คือ

เล ได หาญ (Le Dai Hanh) พ.ศ. ๑๕๒๓-๑๕๔๘ (ในภาษาไทย Dai = Thai)

เล จุง ตอง (Le Trung Tong) พ.ศ. ๑๕๔๘ (tr = จ)

เล ลอง ยิญ (Le Long Dinh) พ.ศ. ๑๕๔๘-๑๕๕๒

ราชวงศ์ ลี (พ.ศ. ๑๕๕๓-๑๗๖๘)

ราชวงศ์ ลิ มีพระเจ้าแผ่นดิน ๘ พระองค์

ลิ ไท โต (Ly Thai To) พ.ศ. ๑๕๕๒-๑๕๗๑

ลิ ไท ตง (Ly Thai Tong) พ.ศ. ๑๕๗๑-๑๕๙๗

ลิ แทง ตง (Ly Thanh Tong) พ.ศ. ๑๕๙๗-๑๖๑๕

ลิ ญัน ตง (Ly Nhan Tong) พ.ศ. ๑๖๑๕-๑๖๗๐

ลิ แอง ตง (Ly Anh Tong) พ.ศ. ๑๖๘๑-๑๗๑๘

ลิ เกา ตง (Ly Cao Tong) พ.ศ. ๑๗๑๙-๑๗๕๓

ลิ เว ตง (Ly Hue Tong) พ.ศ. ๑๗๕๔-๑๗๖๘

ลิ เจียว ฮุง (Ly Chieu Houng) พ.ศ. ๑๖๖๘-?

ราชวงศ์ตรัน/จัน Tran (พ.ศ. ๑๗๖๘-๑๙๔๓)

ตรัน/จัน ไทย ตง Tran Thai Tong พ.ศ. ๑๗๖๘-๑๘๐๑

....

ตรัน/จัน เทียว แย Tran Thieu De พ.ศ. ๑๗๖๘-๑๙๔๑

ราชวงศ์เล (ยุคหลัง) (พ.ศ. ๑๙๗๑-๒๐๖๗)

เล ไท โต (เล ลอย) (Le Thai To (Le Loi)) พ.ศ. ๑๙๗๑-๑๙๗๖

เล ไท ตง (Le Thai Tong) พ.ศ. ๑๙๗๖-๑๙๘๕

เล ญัน ตง (Le Nhan Tong) พ.ศ. ๑๙๘๕-๒๐๐๒

เล งี ยัน (Le Ngi Dan) พ.ศ. ๒๐๐๓

เล แทง ตง (Le Thanh Tong) พ.ศ. ๒๐๐๓-๒๐๔๐

เล เหียน ตง (Le Hien Tong) พ.ศ. ๒๐๔๐-๒๐๔๗

เล ตุก ตง (Le Tuc Tong) พ.ศ. ๒๐๔๗

เล อุย มุก (Le Uy Muc) พ.ศ. ๒๐๔๘-๒๐๕๒

เล ตง ยุก (Le Tuong Duc) พ.ศ. ๒๐๕๓-๒๐๕๙

เล จิว ตง (Le Chieu Tong) พ.ศ. ๒๐๕๙-๒๐๖๕

เล กุง ฮวง (Le Cung Hoang) พ.ศ. ๒๐๖๕-๒๐๖๗

(Schweyer 2011: 42-43)

หลังจากสิ้นสุดราชวงศ์ลิแล้ว ราชวงศ์ที่ปกครองเวียดนามต่อมา คือ ราชวงศ์จัน (Tran) ซึ่งปกครองในช่วง พ.ศ. ๑๗๖๘-๑๙๔๓ (Schweyer 2011: 42-43) และราชวงศ์เลกลับมาปกครองอีกครั้งเมื่อสิ้นสุดราชวงศ์จัน (Tran) ราชวงศ์ Ho และช่วงว่างเจ้าครองเมือง และน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งที่ช่วง พ.ศ. ๑๗๖๘-๑๙๔๓ เป็นช่วงที่เกิดมีอาณาจักรสุโขทัยขึ้น และมีพระเจ้าแผ่นดินที่ทรงพระนามคล้ายๆ กันกับพระนามของพระเจ้าแผ่นดินเวียดนามว่า เลอไทย ลิไทย ลือไทย ไสลือไทย ชื่อราชวงศ์ที่เปลี่ยนหายไปจากเวียดนามมาปรากฏที่อาณาจักรสุโขทัย พระนามเหล่านี้น่าจะมีความสัมพันธ์กันบ้างอย่างแน่นอน

ไทย

พระนามของพระเจ้าแผ่นดินราชวงศ์สุโขทัยที่คล้ายกับพระนามของเจ้าในราชวงศ์ในเวียดนาม

พระยาเลอไทย (พ.ศ. ๑๘๔๑-๑๘๖๖)

พระยางั่วนำถม (พ.ศ. ๑๘๖๖-๑๘๙๐) (เหมือนราชวงศ์ "โง" ในอาณาจักรเวียดนามช่วง พ.ศ. ๑๔๘๒-๑๕๒๒)

พระยาลิไทย (พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๑๑)

พระยาลือไทย (พ.ศ. ๑๙๑๑-๑๙๔๒)

พระยาไสลือไท (พ.ศ. ๑๙๔๓-๑๙๖๒)

(๔) ตำแหน่งผู้ปกครอง พระยา/พรญา/พระยา/เพี้ย ตำนานพื้นเมืองของภาคเหนือ ลาว เรียกตำแหน่งเจ้าเมืองว่า **พระยา/พระญา/พญา** ซึ่งเป็นคำที่มาจากรากคำเดียวกันกับ **"เพี้ย"** ซึ่งเป็นชื่อตำแหน่งผู้ปกครองของคนไทในเวียดนามตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยก่อนเวียดนามถูกฝรั่งเศสเข้าครอบครอง ในยุคสุโขทัย ตำแหน่งของเจ้าผู้ปกครองเมือง หรือ อาณาจักรก็ใช้ว่า "พระยา" เช่นกัน เช่น

ศักราช ๑๒๗๙ ปีระกา เดือน ๘ ออก ๕ ค่ำ วันศุกร์ หนไทยกัดเล้า บูรพผลคุณี นักษัตร เมื่อยามอันสถาปนานั้น เป็น ๖ ค่ำ แล ***พระยาลือไทยราช*** *ผู้เป็นลูก**พระยาเลอไทย** เป็นหลานแก่**พระยารามราช** เมื่อได้เสวยราชย์.......*

(๕) การถวายพระนามพระเจ้าแผ่นดินว่า "พ่อ" ในเวียดนามและ "พ่อขุน" ในไทย

ในสมัยโบราณ เวียดนามมีธรรมเนียมการเรียกเจ้าผู้ปกครองซึ่งเป็นที่รักและชื่นชอบของประชาชนทั่วไปว่า "พ่อ" ประวัติศาสตร์ของเวียดนาม ค.ศ. ๗๙๑ หรือ พ.ศ. ๑๓๓๔ กล่าวถึงพระนาม Bo Cai Dai Vuong (Huard and Maurice 1998: 28) (Bo แปลว่า พ่อ, Cai แปลว่า แม่, Vuong แปลว่า กษัตริย์, Dai แปลว่า "ยิ่งใหญ่")

ในจารึกสุโขทัยมีการเรียก "เจ้าผู้ปกครอง" ว่าเป็น "พ่อ" ด้วยเช่นกัน เช่น พ่อขุนบางกลางหาว พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ และพ่อขุนรามคำแหง

(๖) ชื่อสกุล "เลือง"

ในปัจจุบัน คนเวียดนามที่ใช้นามสกุล "เลือง" มีทั้งผู้ที่เป็นคนเชื้อสายคนเหมื่อง และคนไทดำ คนในสกุลนี้ในสมัยที่ยังมีการปกครองด้วยระบบ "เจ้าเมือง" ได้ชื่อว่าเป็นผู้รู้ของสังคม มีหน้าที่ประกอบพิธีบวงสรวงและพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งระดับบ้าน และระดับเมือง ทำหน้าที่เป็น "หมอ" ประกอบพิธีให้กับ (หมู่) บ้าน และเมือง ซึ่งต้องใช้ปฏิทินโบราณของจีนในการกำหนดฤกษ์ยามต่าง ๆ และประกอบพิธีรักษาโรคให้ชาวบ้าน

จารึกสุโขทัยหลักที่เรียกชื่อว่า "ปู่ขุนจิดขุนจอด" หรือ "ปู่สบถหลาน" กล่าวถึงการสาบานตนของเหล่าผู้นำไทยจากเมืองต่าง ๆ ว่าจะซื่อสัตย์และไม่คิดร้ายต่อกัน ในการสาบานมีการกล่าวถึงชื่อบรรพบุรุษและกล่าวถึงชื่อบุคคลสำคัญต่าง ๆ ในตอนต้นของคำสาบาน ในการนี้มีการกล่าวถึงคนสกุล "เลือง" (ประชุมจารึกภาคที่ ๘ จารึกสุโขทัย หน้า ๑๕๕ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร เป็นผู้ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลนี้) ว่า "ผู้ดีผีชาวเลือง" ด้วย แสดงว่า "ชาวเลือง" เป็นส่วนสำคัญของสังคมไทยในสมัยสุโขทัย

(๗) บ้านและการแต่งกายของคนเหมื่องและคนไทในเวียดนาม

บ้านของคนเหมื่องและคนไทในเวียดนามมีลักษณะเหมือนกัน คือ ยกพื้นสูงและต้องใช้บันไดขึ้นบ้าน นอกจากนี้ หญิงไทและหญิงเหมื่องก็แต่งกายด้วยเสื้อผ้าเหมือนกัน กล่าวคือ นุ่งซิ่นที่ทอเอง ใส่เสื้อผ่าอกแขนกระบอก และใช้ผ้าโพกผม นักวิจัยจากประเทศไทยที่ได้พบกับชาวเหมื่องเป็นครั้งแรกส่วนใหญ่เข้าใจว่าคนเหมื่องเป็นคนไทเพราะการแต่งกายและลักษณะบ้านที่เหมือนกัน ผู้เขียนตีความว่าน่าจะได้เกิด "การย้ายภาษา" ขึ้นในคนไทโบราณบางกลุ่ม กล่าวคือ ในสมัยโบราณมีคนไทในเวียดนามเหนือบางกลุ่มที่ย้ายภาษาจาก ภาษาไท ไปใช้ ภาษาเหมื่อง ซึ่งเป็นภาษาของกลุ่มคนที่มีอภิสิทธิ์มากกว่าในสังคมในสมัยโบราณ

ภาพที่ ๑ *แสดงลักษณะบ้านเรือนของชาวเหมี่อง หรือเมือง*

ที่มา: ภาพถ่ายโดย รองศาสตราจารย์สุมิตร ปิติพัฒน์[๑]

ภาพที่ ๒ *แสดงลักษณะเครื่องแต่งกายของสตรีชาวเหมี่อง หรือเมือง*

ที่มา: ภาพถ่ายโดย รองศาสตราจารย์สุมิตร ปิติพัฒน์

---

๑ กองบรรณาธิการวารสารไทยคดีศึกษา ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สุมิตร ปิติพัฒน์ ในความอนุเคราะห์ภาพประกอบบทความนี้.

การย้ายภาษานั้นเกิดขึ้นได้ง่ายกว่าการเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมประเพณีอื่น ๆ ดังเช่น ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทยในปัจจุบันที่ไม่สามารถพูดภาษาจีนได้ แต่ยังคงไหว้เจ้า ไหว้บรรพบุรุษ และฉลองปีใหม่แบบเดิม ๆ ที่เคยเป็นอยู่ในสมัยปู่ย่าตายาย นอกจากนี้คนไทดำในเวียดนามและคนเหมื่องบางกลุ่มยังใช้นามสกุลเดียวกันด้วย คือ "เลือง" ลักษณะที่เหมือนกันเหล่านี้นับเป็นหลักฐานได้ว่าคนไทและคนเหมื่องเคยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันในสมัยโบราณ

(๘) คำบรรยายลักษณะเมืองสุโขทัย

ศิลาจารึกหลักที่ ๑ หรือ จารึกพ่อขุนรามคำแหง กล่าวบรรยายถึงเมืองสุโขทัยตอนหนึ่งว่า

"รอบเมืองสุโขทัยนี้**ตรีบูร** ได้สามพันสี่ร้อยวา..."

ประโยคนี้สร้างความฉงนให้แก่ผู้ที่ศึกษาศิลาจารึกหลักที่ ๑ มาเป็นเวลานานแล้วว่า **ตรีบูร** หมายถึงอะไร และเหตุใดจึงกล่าวถึงสิ่งนี้ ความสงสัยในเรื่องนี้อาจคลี่คลายได้บ้าง ถ้าเราศึกษาประวัติศาสตร์ของเวียดนาม เมืองหลวงแห่งแรกของเวียดนามเหนือซึ่งมีชื่อว่า Co Loa ลักษณะเด่นของเมืองโบราณนี้ คือ เมืองนี้มีกำแพงล้อม ๓ ชั้น หนังสือประวัติศาสตร์เวียดนามทุกเล่มกล่าวถึง Co Loa และกำแพงล้อมเมือง ๓ ชั้น

สรุป

หลักฐานทางภาษา ๘ ประการ ทั้งจากจารึกสุโขทัยและคำศัพท์ที่เหมือนกันระหว่างภาษาไทยและภาษาเวียดนามและภาษาเหมื่อง (ซึ่งอยู่ในภาษาตระกูลเวียด-เหมื่อง) นี้ แสดงให้เห็นว่าคนไทยในยุคสุโขทัยตอนต้นเคยอยู่ในย่านลุ่มน้ำแดงในเวียดนามเหนือภายใต้การปกครองของจีน ร่วมกับคนเหมื่องและคนเวียดนามในสมัยโบราณ จึงมีภาษาและขนบธรรมเนียมบางอย่างเหมือนกัน และเมื่อคนไทยอพยพออกจากเวียดนามเหนือไป

ก่อตั้งอาณาจักรสุโขทัยก็ได้นำขนบธรรมเนียมประเพณี อุดมคติ ความคิด การปกครอง และความเชื่อต่าง ๆ ที่เคยปฏิบัติในเวียดนามเหนือไปใช้ในอาณาจักรสุโขทัยด้วย และในแง่ของภาษา การอพยพครั้งนี้เป็นจุดเปลี่ยนภาษาที่มีอิทธิพลต่อไทยจากจีนไปสู่เขมรด้วย

บรรณานุกรม

คำ จอง (Cam Trong). (๒๕๕๓). **ทฤษฎีบ้านเมือง.** ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ พิเชษฐ สายพันธ์ (บรรณาธิการ). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด.

ชลธิรา สัตยาวัฒนา. (๒๕๓๓). "ใจบ้าน ใจเมือง และใจคน: ปัญหาการสืบสาวกำเนิดและเอกลักษณ์ไทย". **คนไทย (เดิม) ไม่ได้อยู่ที่นี่.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (ค.ศ. ๑๙๕๙/พ.ศ. ๒๕๐๒). "ประวัติศาสตร์สยามในช่วงก่อนที่พระเจ้าอู่ทองจะสถาปนากรุงศรีอยุธยา". **Selected Articles from the Siam Society Journal.** ฉบับที่ ๓ กรุงเทพมหานคร: สยามสมาคม.

ธิดา สาระยา. (๒๕๓๑). **กว่าจะเป็นคนไทย.** กรุงเทพมหานคร: ศิลปวัฒนธรรม ฉบับพิเศษ.

บี. เจ. เทอร์วิล. (๒๕๓๓). "การค้นหาแหล่งกำเนิดของชนชาติไท". **คนไทย (เดิม) ไม่ได้อยู่ที่นี่.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.

ประเสริฐ ณ นคร. (๒๕๔๗). **การอธิบายศิลาจารึกสมัยสุโขทัย.** กรุงเทพมหานคร: โครงการกิตติเมธี สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมาธิราช.

ประชุมจารึก ภาค ๘ จารึกสุโขทัย. (๒๕๔๘). จัดพิมพ์โดยคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในโอกาสวันพระบรมราชสมภพ ครบ ๒๐๐ ปี วันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๗.

วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์. (๒๕๔๔). "เขมรผสมไทย: การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์ภาษาไทย". **วารสารภาษาและภาษาศาสตร์.** ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๒.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (๒๕๒๗). **คนไทยไม่ได้มาจากไหน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรม.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (๒๕๒๙). **คนไทยอยู่ที่นี่.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิลป-วัฒนธรรม.

__________. (๒๕๓๐). **คนไทยอยู่ที่ไหนบ้าง.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรม.

สุมิตร ปิติพัฒน์ และ ฮวง เลือง. (๒๕๔๓). **คนไทเมืองกว่า ไทแถงและไทเมืองในประเทศเวียดนาม.** กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

แอนโทนี่ ดิลเลอร์. (๒๕๓๓). "ตระกูลภาษาไท: เบื้องหลังแนวคิดแบบอุปลักษณ์". **คนไทย(เดิม)ไม่ได้อยู่ที่นี่.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.

Coedes, G. (1935). **L'origine du cycle des douzes animaux au Cambodge,** TP. 2e serie., 31. pp. 315-329.

De Lacouperie, Terrien. (1886, 1969). **The Languages of China Before the Chinese.** Osnabruck: Zeller.

Diller, Anthony V.N. (1992a). **"Tai Languages in Assam: daughters or ghosts?".** pp. 5-43 in Compton, C. and John Hartmann (eds.).

Dodd, W C. (1977). **The Tai Race: Elder Brother of the Chinese.** Bangkok. White Lotus.

Eberhard, W. (1968). **The Local Cultures of South and East China.** Leiden: Brill.

Gedney, William J. (1976). "On the Thai Evidence for Austro-Thai". **Computational Analyses of Asian and African Languages.** 3: 39-48. National-Inter-University Research Institute of Asian and African Languages and Cultures, Tokyo.

__________. (1994). **Gedney's Southwestern Tai Dialects.** In Thomas John Hudak (ed.). Michigan Papers on South and Southeast Asia. No. 42. Center for South and South East Asia. The University of Michigan.

Huard Pierre and Maurice Durand. (1998). **Viet Nam Civillization and Culture.** (Third Edition). Ecole Françiase d'extréme Orient. Hanoi.

Li, Fang Kuei. (1977). **A Handbook of Comparative Tai.** (Oceanic Linguistics Special Publications No. 15.) Honolulu: The University of Hawaii press.

Schweyer, Anne-Valerie. (2011). Paisarn Piemmettawat-Photography. Ancient Vietnam. River Books. Bangkok.

So, Peter. (2011). **Chinese Almaniac.** Forms Publications. Hong Kong.

Taylor, Keith Weller. (1983). **The Birth of Vietnam.** Berkeley. Los Angeles: University of Calofornia Press. London.

Terwiel, B.J. and Ranoo Wichasin. (1992). "TaiAhom And The Stars". **Three Ritual Texts To Ward Off Danger.** Southeast Asian Program. Cornell University, New York.

__________. (1980). **The Tai of Assam and Ancient Tai Ritual.** Vol I & II. Gaya: Center for Southeast Asian Studies.

Wei Liming. (2005). **Chinese Festivals.** Translated by Yue Liwen and tao Lang. Cultural Chinese Series.

Yong Xian, Luo. (1999). **A Dictionary of Dehong, Southwestern China.** Research School of Pacific and Asian Studies. The Australian National University. Canberra.